

W tym numerze:

⇒ EKOLOGICZNA PRODUKCJA WARZYW I OWOCÓW

PRODUKCJA EKOLOGICZNA NA ŚWIECIE

Rolnictwo ekologiczne stanowi jeden z najszybciej rozwijających się systemów produkcji na świecie, w tym zwłaszcza w Europie. Intensywny rozwój rolnictwa ekologicznego na świecie przypadł na początek lat 80-tych minionego stulecia i dotyczył przede wszystkim bogatych i wysoko uprzemysłowionych krajów Europy Zachodniej oraz Ameryki i Australii. W przypadku państw europejskich zintensyfikowany rozwój tej gałęzi upraw to efekt między innymi szeroko zakrojonych prac badawczych, wprowadzenia niezbędnego ustawodawstwa w tym zakresie oraz wysokie dotacje rządowe dla gospodarstw rolnych przedstawiających swój profil produkcji na ekologiczny. We współczesnym świecie to właśnie w rolnictwie i ogrodnictwie ekologicznym upatruje się jednej z wielu alternatywnych form produkcyjnych, które pozwolą na pozyskiwanie nowych źródeł dochodów oraz kreowanie nowych produktów i rynków zbytu. Poprzez rolnictwo ekologiczne, w tym także uprawy ekologiczne owoców i warzyw, należy rozumieć wytwarzanie żywności jedynie metodami naturalnymi, w czystym i bezpiecznym środowisku oraz w zasadzie bez użycia nawozów sztucznych i syntetycznych środków ochrony roślin. Cały proces produkcji oparty jest jedynie na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego, nieprzetworzonych technologicznie. Najważniejszym celem takiej produkcji jest takie gospodarowanie i uprawa, by uzyskane zbiory były jak najwyższej jakości przy równoczesnym zachowaniu równowagi biologicznej w środowisku przyrodniczym.

Na świecie szacowana powierzchnia upraw ekologicznych to około 32,2 mln ha (stan na koniec grudnia 2007 roku). W stosunku do danych z końca 2006 roku powierzchnia tego typu upraw wzrosła o 1,5 mln ha. W ostatnich latach intensywny wzrost odnotowano przede wszystkim w państwach Ameryki Łacińskiej oraz w Afryce. Największe obszary produkcji ekologicznej znajdują się w Australii – około 12,0 mln ha, w Ameryce Południowej, w tym Argentynie – 2,8 mln ha oraz w Brazylii – 1,8 mln ha. W Europie powierzchnia upraw ekologicznych w 2007 roku oszacowana została na około 7,3 mln ha. W ujęciu procentowym, największy odsetek upraw ekologicznych w globalnej powierzchni upraw znajduje się w Oceanii – 37,6%, następnie w Europie – 24,1% oraz w Ameryce Łacińskiej – niecałe 20%. Łączna wartość produktów ekologicznych na świecie, według danych z 2007 roku, przekroczyła wielkość 46,0 mld USD. Największy wolumen konsumpcji odnotowano w Ameryce Północnej oraz Europie. Wśród państw unijnych dominującym krajem w obrocie produktami ekologicznymi są Niemcy z wynikiem około 5,0 mld EUR. Dla porównania wartość obrotu polskimi produktami ekologicznymi wyceniono na kwotę około 400,0 mln EUR. Najwięcej na żywność ekologiczną spośród państw europejskich wydają Szwajcarzy – ponad 100 EUR rocznie na 1 mieszkańca kraju. Niemcy wydają na ten cel około 47 EUR, a Włosi 42 EUR. W Polsce wydatki kształtują się na poziomie jedynie 1,3 EUR rocznie na 1 mieszkańca, a udział ilościowy żywności ekologicznej w stosunku do wszystkich produktów spożywczych w Polsce to zaledwie ok. 0,2%, co stanowi niewielki odsetek w porównaniu na przykład z rynkiem niemieckim, gdzie wynosi on 2,5%. Można przypuszczać, że sytuacja ta wynika przede wszystkim z jeszcze zbyt niskiej świadomości polskiego społeczeństwa co do zalet zdrowego odżywiania i braku zmiany starych nawyków żywieniowych oraz niestety podyktowana jest niższymi, niż w innych krajach, dochodami konsumentów. Prognozuje się jednak, że zapotrzebowanie na żywność ekologiczną w Polsce będzie rosło w bardzo szybkim tempie, a w najbliższych trzech latach zakłada się jego wzrost nawet o 200%.

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

ROZWÓJ POLSKIEGO OGRODNICTWA EKOLOGICZNEGO

Polska, z uwagi na stosunkowo niski poziom zużycia chemicznych środków plonotwórczych, duże zasoby siły roboczej na wsi oraz relatywnie czyste środowisko naturalne, korzystne warunki klimatyczne i glebowe oraz wysoki stopień bioróżnorodności, ma bardzo korzystne warunki dla rozwoju rolniczej produkcji ekologicznej. Ponadto po akcesji uzyskaliśmy również dostęp do bardzo szerokiego rynku konsumentów z zamożnych krajów wspólnotowych. Ponadto Polska ma także możliwość korzystania z unijnych dopłat do produkcji ekologicznej, w tym także i ogrodniczej. Ogromną szansę rozwoju należy upatrywać również we wsparciu poprzez rządowe instrumenty finansowe oraz rządową organizację zajmującą się promowaniem ekologicznych produktów. Z pewnością pomocne będzie wciąż rosnące zainteresowanie polskich konsumentów żywnością ekologiczną oraz kreowanie zdrowego stylu życia i podnoszenie świadomości społecznej odnośnie związku pomiędzy zdrowiem a odpowiednim odżywianiem. Według najnowszych danych, w latach 2006–2007 Polska znalazła się na piątym miejscu w świecie, pod względem wzrostu produkcji ekologicznej, za takimi krajami jak: USA, Argentyna, Włochy i Kanada.

W minionym roku struktura podstawowych upraw ekologicznych kształtowała się następująco:

- łąki i pastwiska – (46%);
- uprawy rolnicze – (43%);
- plantacje jagodowe i uprawy sadownicze – (10%);
- uprawy warzywne – (1%).

W 2008 roku w Polsce łączna powierzchnia upraw warzyw ekologicznych wynosiła nieco prawie 8,7 tys. ha, z czego 4,8 tys. ha stanowiły uprawy certyfikowane, a 3,8 tys. ha produkcja w okresie przestawiania. Ze wspomnianej powierzchni produkcja warzyw ekologicznych zamknęła się wielkością 24,4 tys. ton pochodzących z upraw certyfikowanych. W tym samym okresie zbiory owoców ekologicznych wyniosły odpowiednio 25,5 tys. ton zebranych z łącznej powierzchni 42,1 tys. ha, przy czym 23,2 tys. ha upraw to uprawy certyfikowane, a pozostałe 18,8 tys. ha w okresie przestawiania¹.

Z uwagi na fakt, iż w Polsce wciąż jest mało producentów ekologicznych, zarówno rolników, jak i przetwórców, większość tych produktów do tej pory była do naszego kraju importowana. Dużą barierę stanowi przede wszystkim przekształcenie gospodarstwa konwencjonalnego w ekologiczne. Większość polskich producentów ma trudności z przystosowaniem swoich gospodarstw do takiej produkcji. Po pierwsze chodzi o czas – okres od trzech do czterech lat, do czasu otrzymania przez gospodarstwo stosownych certyfikatów, jest okresem przejściowym, po drugie determinujące są czynniki ekonomiczne.

Kolejnym problemem jest fakt, iż pomimo rosnącej liczby gospodarstw są one bardzo małe, a co za tym idzie, ich możliwości produkcyjne oraz asortyment są ściśle określone. Małe gospodarstwa ogrodnicze nie są bowiem w stanie zapewnić stałych dostaw do bezpośrednich odbiorców, a także skupiają swoją uwagę na produkcji konkretnego, nieskomplikowanego w uprawie produktu na

Tabela. Liczba producentów ekologicznych w Polsce w 2008 roku

województwo	producenci ekologiczni ogółem	przetwórnice ekologiczne
dolnośląskie	890	11
kujawsko-pomorskie	272	11
lubelskie	1609	30
lubuskie	488	6
łódzkie	323	12
małopolskie	2124	17
mazowieckie	1547	37
opolskie	62	1
podkarpackie	1927	19
podlaskie	1167	5
pomorskie	400	10
śląskie	192	13
świętokrzyskie	1179	10
warmińsko-mazurskie	1069	9
wielkopolskie	545	33
zachodniopomorskie	1412	12
łącznie w Polsce	15206	236

¹ Dane pochodzą z wykazów przekazanych Głównemu Inspektorowi Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przez upoważnione jednostki certyfikujące zgodnie przepisami ustawy o rolnictwie ekologicznym z dnia 20 kwietnia 2004.

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

przykład marchwi czy buraków, zamiast pomidorów, kalafiorów, brokułów, czy papryki. Bardzo zbliżona sytuacja ma miejsce w przypadku produkcji owoców ekologicznych. Kolejną kwestią, wpływającą w sposób ograniczający na polski rynek, to wciąż brak zorganizowanej logistyki ekologicznych warzyw i owoców, a także brak odpowiedniego ich przygotowania do sprzedaży przez producentów. Jest problem wynikający również z natury finansowej, czyli braku wystarczających środków ze strony producentów na czyste, elegancko i odpowiednio zapakowane oraz oznakowane produkty. Mimo wszystko najważniejszą przyczyną słabszego zainteresowania rolników produkcją warzyw i owoców ekologicznych jest ich mniejsza opłacalność, wynikająca przede wszystkim z większych nakładów ponoszonych na walkę z chwastami i ochronę roślin, brak dostatecznej ilości środków produkcji – nawozów, środków do ochrony roślin oraz specjalistycznych maszyn.

W najbliższych latach spodziewany jest w Polsce bardzo dynamiczny rozwój rolnictwa ekologicznego, gdzie bardzo duży nacisk położony będzie na nasze sztandarowe produkty eksportowe czyli owoce i warzywa. Do tej pory Polska wyeksportowała jedynie śladowe ilości ekologicznych owoców i warzyw. Szacuje się, iż w najbliższych latach około 5-10% produktów ogrodniczych będzie pochodzić z upraw ekologicznych.

Dopłaty i wsparcie dla rodzimej produkcji

Dynamicznemu rozwojowi polskiego sektora ogrodnictwa ekologicznego z całą pewnością sprzyjają, obok wsparcia z krajowego budżetu, również unijne dopłaty stanowiące istotny element wspólnotowej polityki w zakresie rolnictwa i wsi. W Polsce rolnictwo ekologiczne po raz pierwszy uzyskało wsparcie finansowe na poziomie krajowym w 1998 roku poprzez wprowadzenie dotacji do kosztów kontroli gospodarstw ekologicznych. Natomiast już w 1999 roku wprowadzona została dotacja do hektara upraw ekologicznych. Obecnie wsparcie finansowe dla produkcji ekologicznej, w tym także produkcji ogrodniczej, pochodzi z dwóch źródeł:

- a) budżetu Unii Europejskiej oraz
- b) budżetu krajowego, w postaci dotacji, które określone są w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa (dofinansowanie kosztów kontroli gospodarstw rolnych na prowadzenie badań z zakresu rolnictwa ekologicznego, na koordynację doradztwa w zakresie rolnictwa ekologicznego oraz analizę zawartości pestycydów w płodach rolnych).

W przypadku dopłat z budżetu unijnego, producenci prowadzący gospodarstwo ekologiczne otrzymują dotację do hektara upraw ekologicznych na podstawie wniosków o przyznanie płatności z tytułu wspierania przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt. W ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 przewiduje się 12 wariantów upraw ekologicznych. Program ten jest kontynuacją poprzedniego programu obowiązującego w ramach PROW 2004-2006, przy czym dodatkowo ujęte zostały w ramach pakietu rolnictwa ekologicznego rośliny zielarskie i rośliny sadownicze. Najważniejszą rzeczą jest wyższa niż w poprzednich latach wysokość dopłat, zwłaszcza w przypadku producentów warzyw. Poniżej zaprezentowano wszystkie 12 wariantów upraw ekologicznych objętych dopłatami:

- Wariant 2.1. – Uprawy rolnicze (bez certyfikatu)
- Wariant 2.2. - Uprawy rolnicze (z certyfikatem)
- Wariant 2.3. - Trwałe użytki zielone (bez certyfikatu)
- Wariant 2.4. - Trwałe użytki zielone (z certyfikatem)
- Wariant 2.5. - Uprawy warzywne (bez certyfikatu)
- Wariant 2.6. - Uprawy warzywne (z certyfikatem)
- Wariant 2.7. - Uprawy roślin zielarskich (bez certyfikatu)
- Wariant 2.8. - Uprawy roślin zielarskich (z certyfikatem)
- Wariant 2.9. - Uprawy sadownicze (bez certyfikatu)
- Wariant 2.10. - Uprawy sadownicze (z certyfikatem)
- Wariant 2.11. – Pozostałe uprawy sadownicze (bez certyfikatu)
- Wariant 2.12. – Pozostałe uprawy sadownicze (z certyfikatem).

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

Poziom wsparcia dla pakietów rolnictwa ekologicznego został zróżnicowany w zależności od rodzaju upraw w podziale na uprawy rolnicze (zboża, ziemniaki, rośliny oleiste), użytki zielone i uprawy warzywne (kapusta, cebula, marchew, buraki, ogórek, pomidory oraz kalafior) oraz uprawy sadownicze.

Oto jak prezentuje się wysokość dopłat w latach 2007-2013:

Pakiet	Wariant rolnośrodowiskowy	wysokość płatności PLN (EUR)
Rolnictwo ekologiczne	wariant 2.1. uprawy rolnicze (z certyfikatem zgodności)	360 PLN/ha (92,2 EUR/ha)
	wariant 2.2. uprawy rolnicze (w okresie przestawiania)	790 PLN/ha (202,4 EUR/ha)
	wariant 2.3. trwałe użytki zielone (z certyfikatem zgodności)	840 PLN/ha (215,2 EUR/ha)
	wariant 2.4. trwałe użytki zielone (w okresie przestawiania)	260 PLN/ha (66,6 EUR/ha)
	wariant 2.5. uprawy warzywne (z certyfikatem zgodności)	330 PLN/ha (84,5 EUR/ha)
	wariant 2.6. uprawy warzywne (w okresie przestawiania)	1300 PLN/ha (333 EUR/ha)
	wariant 2.7. uprawy zielarskie (z certyfikatem zgodności)	1550 PLN/ha (397 EUR/ha)
	wariant 2.8. uprawy zielarskie (w okresie przestawiania)	1050 PLN/ha (269 EUR/ha)
	wariant 2.9. uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem zgodności)	1150 PLN/ha (294,6 EUR/ha)
	wariant 2.10. uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania)	1800 PLN/ha (461,1 EUR/ha)
	wariant 2.11. pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem zgodności)	650 PLN/ha (166,5 EUR/ha)
	wariant 2.12. pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania)	800 PLN/ha (204,9 EUR/ha)

Przy czym płatność rolnośrodowiskowa jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 1 ha do 100 ha
- 50% stawki podstawowej – za powierzchnię od 100,01 ha do 200 ha
- 10% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 200 ha.

Ponadto na życzenie Rady Unii Europejskiej wszystkie kraje członkowskie zostały zobligowane do przygotowania krajowych planów na podstawie Europejskiego Planu Działań na Rzecz Żywności Ekologicznej i Rolnictwa Ekologicznego ogłoszonego przez Komisję Europejską. W Polsce Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowało *Plan Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2007-2013*, w którym do najważniejszych założeń należy zaliczyć:

- organizowanie kampanii promocyjnej produktów rolnictwa ekologicznego wśród konsumentów oraz upowszechnianie wiedzy o wymaganiach obowiązujących w rolnictwie ekologicznym w krajach trzecich,
- gromadzenie danych statystycznych dotyczących produkcji i rynku produktów rolnictwa ekologicznego,
- wsparcie organizacji producentów owoców i warzyw w zakresie rolnictwa ekologicznego,
- rozwój pro-środowiskowej funkcji rolnictwa ekologicznego oraz rozwój badań naukowych w zakresie produkcji prowadzonej metodami ekologicznymi,
- zapewnienie integralności rolnictwa ekologicznego poprzez opracowanie standardów dla nowych obszarów działania rolnictwa ekologicznego,
- kontrolowanie produktów rolnictwa ekologicznego pod kątem zanieczyszczeń organizmami GMO,
- poprawa skuteczności kontroli prowadzonej przez jednostki i urzędy w rolnictwie ekologicznym,
- wsparcie przetwórstwa ekologicznych płodów rolnych.

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

Poniższa tabela prezentuje prognozowany rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2007-2013.

rok	liczba gospodarstw	pow. użytków rolnych (ha)
2007	10 500	260 000
2008	12 000	300 000
2009	13 500	350 000
2010	15 000	400 000
2011	16 500	450 000
2012	18 000	500 000
2013	20 000	600 000

PERSPEKTYWY ROZWOJU SEKTORA EKOLOGICZNEGO W POLSCE

Pomimo wszystkich czynników, takich jak względnie czyste środowisko naturalne, dobra gleba i wody gruntowe, które sprzyjają ekologicznej produkcji, rozwój tej dziedziny w Polsce następuje znacznie wolniej niż w pozostałych krajach. Rozwój tego typu produkcji jest szansą na przywrócenie do użytkowania terenów, do tej pory mało przydatnych do uprawy oraz stanowi sprzyjającą okoliczność dla małych gospodarstw rolnych, konkurujących z dużymi wysokonakładowymi gospodarstwami. Wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa, należy oczekiwać również wzrostu krajowego popytu na ekologiczne produkty, w tym na coraz popularniejsze owoce i warzywa. Z pewnością rozwojowi tej branży będzie sprzyjać rosnąca świadomość społeczna dotycząca dbałości o zdrowie, popularyzacja wiedzy o chorobach spowodowanych żywnością niskiej jakości i o konieczności zmiany nawyków żywieniowych. Prowadzone badania nad jakością żywności ekologicznej bez wątpienia dowodzą jej wysokich walorów zdrowotnych, odżywczych i smakowych, w porównaniu z żywnością produkowaną w sposób konwencjonalny. Ważnym elementem stymulującym ekologiczne ogrodnictwo jest rozwój badań naukowych prowadzonych na rzecz upraw ekologicznych – przede wszystkim w zakresie opracowywania gotowych technologii dla producentów naturalnej żywności. Ponadto bezdyskusyjnymi elementami przemawiającymi na korzyść rozwoju polskiego ogrodnictwa ekologicznego są możliwości zmniejszenia bezrobocia na obszarach wiejskich oraz powiększenie dochodów producentów o zyski z tytułu agroturystyki i sprzedaży produktów regionalnych. Ogromnego potencjału dla rozwoju polskiego sektora ogrodnictwa ekologicznego należy upatrywać w niezwykle chłonnym rynku konsumentów unijnych, znacznie zamożniejszych i przywiązujących dużą wagę do zdrowego trybu życia.

Sprawna realizacja Planu Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce oraz dofinansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, a także wparcie kampanii informacyjno-promocyjnych, powinny w najbliższym czasie przynieść oczekiwane rezultaty. Wspomniane dotacje pozwolą producentom ekologicznym między innymi na zrekompensowanie sobie strat wynikających z tytułu pogorszenia jakości i ilości zbiorów w sytuacji zaniechania stosowania w uprawach nawozów sztucznych oraz pestycydów. Najważniejszą rzeczą w dalszym rozwoju polskiego ogrodnictwa ekologicznego jest więc przede wszystkim zintegrowanie działań na poziomie finansowym, organizacyjnym, jak i edukacyjnym oraz poprawa organizacji zbytu produktów pochodzenia ekologicznego.

Opracowała:
Dagmara Długocka
FAMMU/FAPA

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione